

Nr 352.

Av herr **Hage**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 135, med förslag till lag om fattigvården m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition, nr 135, har regeringen framlagt förslag till ny fattigvårdslag.

För dem, som i likhet med undertecknad sträva till att avskaffa fattigdomen, är det givetvis en viktig angelägenhet, att en sådan lag, om möjligt, erhåller en sådan läggning, att fattigvården fortast möjligt ersättes med socialförsäkring av olika slag, främst folkpensionering. Då lagen om allmän pensionsförsäkring infördes i vårt land, blev ju därmed också från statsmakternas sida principiellt fastslaget, att invalider och åldringar, som, sedan arbetskraften tagit slut, bliva i behov av understöd från samhället, äro berättigade erhålla sådant understöd i annan form än som fattigvård. På det stadium och i det skick, pensionsförsäkringen nu befinner sig, har denna idé dock ännu ej på långt när *förverkligats*. Det, som för närvarande utgår i form av pensionstillägg eller understöd, är nämligen allt för otillräckligt för att i allmänhet kunna bereda pensionstagarne en nödtorftig bärgning, vadan dessa mångentades äro nödgade att för sitt uppehälle anlita fattigvården — för att nu icke tala om alla dessa pensionsberättigade, som äro intagna å allmänna försörjningsinrättningar eller dylika anstalter och sålunda stå *helt* under fattigvårdens målsmansvälde. Det inses lätt, att dessa icke skola förnimma någon särskild glädje över att vara »pensionärer».

Självfallet måste någonting göras för att befria pensionstagarne från fattigvårdens beroende. För vår del anse vi, att det hade varit rättvist och riktigast, att redan från början bestämmelser utfärdats i pensionslagen om effektivt bidrag till pensionsförsäkringen från arbetsgivarens sida. Men andra vägar till förbättring av pensionärernas ställning kunna ju också tänkas. Den nu föreslagna lagen om kommunala pensionstillskott och sjukvårdsbidrag syftar ju till en sådan förbättring. Vi anse emellertid detta förslag i viss mån otillfredsställande. Det

stadgas sålunda ingen *obligatorisk* skyldighet för kommunerna att bevilja pensionärerna dylika tillskott, utan skulle det helt och hållet överlämnas åt varje enskild kommun att själv därom bestämma. Vidare stadgas, att förvaltning och utdelning av dessa pensionstillskott skulle helt överlämnas åt kommunernas fattigvårdsstyrelser, varigenom, enligt vår åsikt, syftet med hela lagen, att understödet *ej* skulle ha karaktären av fattigvård, bleve så gott som alldeles förfelat.

I fråga om de kommunala pensionstillskotten omnämner departementschefen i sitt yttrande till statsrådsprotokollet, att han i motiveringen till Kungl. Maj:ts proposition 1913 med förslag till lag om allmän pensionsförsäkring vitsordat önskvärdheten av en kommunal tilläggspension, som enligt propositionen också skulle i viss utsträckning vara obligatorisk. Det är ju ganska anmärkningsvärt, att departementschefen nu frångått denna sin uppfattning och i stället särskilt pointerar, att den föreslagna lagen *ej* innebär något åläggande för vederbörande, utan att endast en möjlighet skapas för kommuner, som själva önska det, att på angivna sätt fylla bristen i den allmänna pensionsförsäkringen, vilken brist givetvis framstår större nu än under de förhållanden, man hade att räkna med år 1913. Denna omkastning i uppfattningen påminner åtskilligt om »beslutsamhetens friska hy, som går i eftertankens kranka blekhet över».

Att, som i föreliggande förslag skett, lämna full frihet åt kommunerna att själva avgöra, huruvida och i vad mån de komma att bevilja dylika pensionstillskott eller icke, måste obestriddigen medföra, att den avsedda reformen blir synnerligen ineffektiv. Detta synes också departementschefen själv delvis inse, då han yttrar, att »det ju är möjligt att från början endast ett mindre antal kommuner skola begagna sig därav; kanske i främsta rummet en del större kommuner, i vilka levnadskostnaderna äro särskilt höga». Men han hänger sig åt den förhoppning: »att det goda exemplet från de kommuner, som börjat tillämpa stadgandet, skola draga andra med sig». Han erkänner dock, att »en viss ojämnhet i tillämpningen givetvis kan uppstå» därigenom, att kommunerna erhålla fullständig frihet i fråga om anslaget beviljande och uppställande av villkor.

Med kännedom om det bristande sociala intresse, som behärskar dem, som inom de flesta kommuner för närvarande inneha makten, är det vår uppfattning, som vi redan antytt, att en sådan lag skulle bli föga verkningsfull. Här är sannerligen av behovet påkallat, att betydligt effektivare åtgärder komma till stånd, om icke hela pensionsväsendet skall råka i fullständig misskredit. Även under normala tider är, som

vi påpekat, den utgående pensionen alldeles otillräcklig, i synnerhet på alla orter med högre levnadsomkostnader än på den rena landsbygden. Med det alltmer sjunkande penningvärdet är det givet, att pensions-tagarna komma i en dubbelt ogynnsammare ställning och bliva i än större utsträckning beroende av fattigvården, om icke kommunerna åläggas att träda hjälpande emellan. Det är ju för övrigt alldeles meningslöst att under sådana omständigheter i längden vidmakthålla en institution, som till namnet skall vara pensionsförsäkring men till gagnet ingenting annat är än fattigvård.

Närmast till hands ligger ju då den tanken, som lagförslaget syftar till, att kommunerna efter på olika orter rådande förhållanden befria pensionärerna från deras beroende ställning genom att giva det understöd, som de äro i behov av, en värdigare karaktär. Farhågan för, att ett obligatoriskt stadgande härom skulle bli alltför betungande för kommunerna, synes ej vara berättigad. Det gäller ju i första hand endast att förvandla det redan nu utgående fattigvårdsunderstödet till pensionstillskott. Och som dylika tillskott allt framgent skulle beviljas endast åt pensionärer, som annars skulle komma att anlita fattigvården, så kan ju därigenom inga avsevärt ökade kostnader åsamkas kommunerna, som ju, enligt förslaget i övrigt, skulle givas fullt fria händer i fråga om villkoren och sättet för understödets utgående. I själva pensionslagen finnas ju för övrigt bestämmelser, som garantera, att inga andra än de, som söka ärligt försörja sig, komma i åtnjutande av understödet ifråga.

I fråga om vilken kommunal myndighet, som skulle omhänderhava denna verksamhet, som rör pensionstillskotten och sjukvårdsbidraget, så föreslås i Kungl. Maj:ts proposition, att detta skall ske genom *fattigvårdsstyrelsen*. Detta kommer enligt vår bestämda uppfattning att förtaga huvudsyftet med hela lagförslaget: att understödet i fråga ej skulle ha fattigvårdskaraktär. Om denna myndighet skall omhänderhava dessa kommunala bidrag åt pensionstagarne, så kommer understödet, trots alla vackra förklaringar, att realiter betraktas som fattigvård. Detta giver erfarenheten tydligt vid handen. De myndigheter, som haft att yttra sig om pensionsstyrelsens förslag, ha också haft delade meningar i detta avseende. En del anse också, att pensionsnämnden är den myndighet, som i första hand bör komma i fråga för denna uppgift. Detta är också vår uppfattning. Pensionsnämnderna torde också vara särskilt lämpade att omhänderhava pensionstillskotten (och sjukvårdsbidragen), i synnerhet då dessa komma att utgöras av kontanter, men även i vissa fall, då de utgå in natura såsom bostadsförmån eller dylikt.

Med uttalande av den förhoppningen, att utskottet föreslår de ändringar i övriga förordningar m. m., som möjligen kunna bliva nödvändiga vid ett eventuellt bifall till nedanstående framställning, får jag med stöd av det anförda hemställa:

att riksdagen med ändring i Kungl. Maj:ts prop. nr 135 ville besluta antaga följande förslag till lag om kommunala pensionstillskott och sjukvårdsbidrag.

Häri genom förordnas som följer:

Till beredande *dels* av understöd (kommunala pensionstillskott), i penningar eller naturaförmåner, åt personer, vilka förklarats berättigade till pension eller understöd enligt lagen om allmän pensionsförsäkring den 30 juni 1913, men ändock finnas vara i behov av fattigvård, *dels ock* av bidrag (kommunala sjukvårdsbidrag), till bestridande gemensamt med pensionsstyrelsen, av kostnader för åtgärder till förebyggande eller hävande av arbetsoförmåga, skall fattigvårdssamhälle ställa medel till pensionsnämndens förfogande med föreskrift, att pensionstillskott och sjukvårdsbidrag, som utdelas av dessa medel, icke skola vara att anse såsom fattigvård. Sådana pensionstillskott och sjukvårdsbidrag må icke tilldelas andra personer än dem, som äro mantalsskrivna inom fattigvårdssamhället och där äga hemortsrätt i fråga om fattigvård. I övrigt äger samhället bestämma de grunder, som för beviljande av pensionstillskott och sjukvårdsbidrag böra av pensionsnämnden iakttagas. Har sådant bestämmande ej skett, ankommer på pensionsnämnden att bevilja pensionstillskott och sjukvårdsbidrag i den mån nämnda myndighet prövar nödigt. Pensionstillskott må efter omständigheterna indragas och jämkas.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1919.

Slutligen hemställes, att utskottet vidtager den omformulering av ovannämnda lagtext, som kan befinnas nödvändig, om ordet »fattig» i sammansättningen »fattigvårdslag» m. fl. ordsammansättningar i lagen utbytas mot annat lämpligt ord, vilket påyrkats i en annan av mig under tecknad motion.

Stockholm den 22 mars 1918.

Ernst Hage.